Julkinen sektori / Sari Jokikallas 10.5.2022

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan 4.5.2022 pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta hallituksen esityksestä HE 63/2022 vp

Asia **HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALMIUSLAIN JA ASEVELVOLLISUUSLAIN 79 §:N MUUTTAMISESTA**

Valtioneuvosto antoi 28.4.2022 eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen (HE 63/2022 vp) laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta.

Ammattiliitto Pro ry esittää hallituksen esityksestä asiantuntijalausuntonaan seuraavaa:

Keskeiset esitykset

Valmiuslain 3 §:n poikkeusolojen määritelmään lisättäisiin uusi 6 momentti erityisesti hybridiuhkatilanteita varten. Lisäys täydentäisi laissa jo olevia poikkeusoloperusteita. Se ei miltään osin korvaisi tai muuttaisi muiden poikkeusoloperusteiden soveltamista.

Uudessa 57 a §:ssä säädettäisiin väestön toimeentulon turvaamisesta 6 momentin tarkoittamissa tilanteissa, joissa maksuliikenne on häiriötilassa. Tuella katetaan välttämättömät elintarvikkeet, lääkkeet ja muut välttämättömät hyödykkeet. Tuki voitaisiin periä takaisin 131 a §:n perusteella. Tuen määrästä ja järjestelyistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Tilanteissa, joissa Kansaneläkelaitos ei pystyisi tuen myöntämisestä ja maksamisesta huolehtimaan olisi viimekätinen vastuu hyvinvointialueilla.

Valmiuslakiin lisättäisiin uusi 17 a luku, joka sisältäisi rajaturvallisuuden sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevat toimivaltuudet uuden 6 momentin mukaisissa tilanteissa. Luvun 17 a pykälässä 122 a säädettäisiin kuljetuspalvelujen tarjoajille poikkeusoloissa välttämättömien kuljetusten tuottamisvelvollisuus, jonka liikenne- ja viestintäministeriö määräisi poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Maahanmuuttoviraston esityksestä. Pykälän 122 b säädöksellä voisi Maahanmuuttovirasto päätöksellään velvoittaa rakennuksen tai huoneiston omistajan tai haltijan luovuttamaan vähintään 30 henkilön yhteismajoittamiseen soveltuvan tilan kohtuutonta haittaa aiheuttamatta Maahanmuuttoviraston käyttöön. Pykälän 122 c nojalla voitaisiin valtioneuvoston asetuksella tilapäisesti, enintään kahdeksi viikoksi kerrallaan, kieltää tai rajoittaa oikeutta oleskella ja liikkua tietyllä paikkakunnalla tai alueella yleistä järjestystä ja turvallisuutta erityisen vakavasti ja laajamittaisesti vaarantavien uhkien torjumiseksi tai tilanteen hallitsemiseksi.

Lain 13 luvun julkis- ja yksityisoikeudellisia palvelussuhteita koskevia toimivaltuuksia esitetään laajennettavaksi kattamaan hybridiuhkatilanteessa olennaisia toimijoita. Toimijoiksi, joihin 6 momentin mukaisessa tilanteessa sovellettaisiin lain 93 ja 94 §:ssä säädettyä ovat Rajavartiolaitos, Maahanmuuttovirasto, julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi

annetun lain (10/2015) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhtiö, valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu palvelukeskus, Liikenne- ja viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskus ja taajuushallinto, Ilmatieteen laitos sekä yhtiö, joka hoitaa lain nojalla luotsausta, ilmatilan hallintaa taikka Väyläviraston järjestämisvastuulla olevaa liikenteenohjaus- tai hallintapalvelua. Palvelussuhteen ehdoista voitaisiin tilapäisesti poiketa (93 §) vakavissa häiriö- ja uhkatilanteissa työaikalain ja vuosilomalain osalta. Pykälän soveltamista ei muutoin muutettaisi. Pykälän 94 mukaisesti rajoitettaisiin työnantajan oikeutta irtisanomisiin em. toimijoissa. Täydennykset eivät vaikuttaisi pykälän voimassa olevien säännösten soveltamiseen.

Muut valmiuslakiin tehtävät muutokset ovat teknisluonteisia.

Asevelvollisuuslain 79 §:ää täydennettäisiin valmiuslain 3 §:n 6 momentilla.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Pro pitää hybridiuhkien huomioimista nykyistä kattavammin valmiuslaissa ja asevelvollisuuslain 79 §:ssä tarpeellisena. Käsityksemme mukaan muutokset eivät olennaisella tavalla muuta lakien perussisältöä, vaan kyse on soveltamisen laajentamisesta koskemaan myös erilaiset hybridiuhkiin liittyvät tilanteet. Lakiin kirjatut toimijat ovat keskeisessä roolissa yhteiskunnan toiminta- ja päätöksentekokyvyn säilyttämisessä valmiuslain 3 §:n 6 momentin määritelmän mukaisessa poikkeustilanteessa. Prolla ei ole keskeisiin ehdotuksiin huomautettavaa.

Vaikutukset

Suurimmat taloudelliset vaikutukset (laskelmat ovat hypoteettisia) liittyvät väestön toimeentulon turvaamiseen (uusi 57 a §). **Uusi säädös on kuitenkin välttämätön ja sen käyttöönotosta aiheutuvat kustannukset on yhteiskunnan oltava valmis hoitamaan.** Pykälän toiminnalliset vaikutukset liittyvät Kansaneläkelaitokseen ja hyvinvointialueisiin. **Hallituksen esityksessä ei ole mainintaa siitä, miten nopeasti valmius- ja toimintamallit yms. on päivitettävä**.

Periaatteellisesti ehdottomasti suurin vaikutus on esim. liikkumis- ja oleskelurajoituksilla ihmisten perusoikeuksiin. **Pro korostaa, että uuden poikkeusoloperusteen soveltamiskynnyksen tulee olla korkea ja ehdottoman viimesijainen keino nimenomaan perusoikeuksia rajoitettaessa. Hallituksen esityksessä ei ole tarkemmin kuvattu miten tilannekuva/arvio 6 momentin soveltamiskynnyksen ylittymisen osalta valtioneuvostossa muodostetaan. Näiltä osin hallituksen esitystä on hyvä täydentää.**

Muuta

Pro pitää tärkeänä, että valmiuslain sisällöstä järjestetään hybridiuhkatilanteissa keskeisten toimijoiden henkilöstölle riittävä koulutus välittömästi lakimuutosten tullessa voimaan. Valmiuslain 3 §:n uuden 6 momentin sisällön ja uuden 17 a luvun toimivaltuuksien lisäksi henkilöstön on oltava tietoinen 13 luvun toimivaltuuksista, joilla voidaan tilapäisesti poiketa palvelussuhteen ehdoista.

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi

Julkinen sektori / Sari Jokikallas 10.5.2022

Niko Simola
Johtaja

Sari Jokikallas
Sopimusalavastaava/asiantuntija

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi